

Možnost 125

© Sh 2015

Ptám se na pravidelnosti ve světě a jejich vztah
k nepravidelnostem světa.

jaro, léto 2015

obsah:

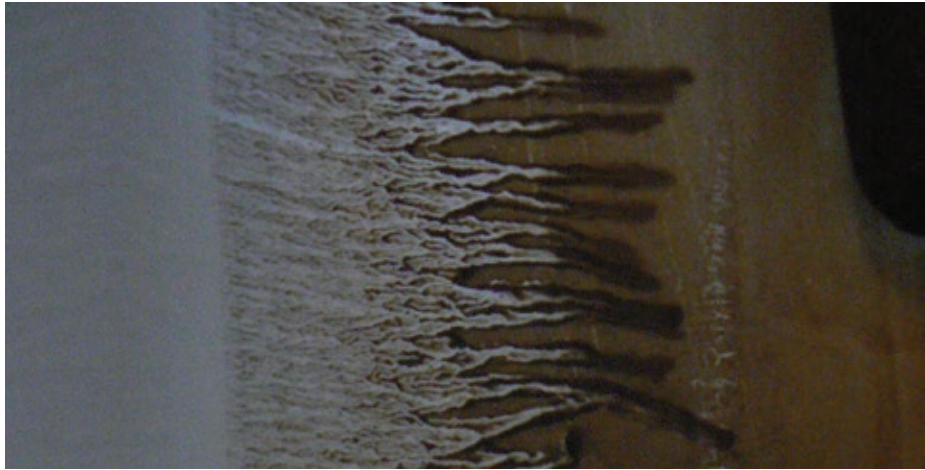
Vztah pravidelnosti a nepravidelnosti	3
František – papež křesťan a masmédia	5
Vychýlení kyvadla	11
Benedikt XVI. se nebojí označovat věci pravými jmény a volá k odpovědnosti	15
Ztráta dobrého života	19
Papež multikulti a čekání na Karla	29
Do čeho vstoupil František	32
Jak rozumět Františkovi	36

Ptám se na pravidelnosti ve světě a jejich vztah k nepravidelnostem světa.

Výjimka potvrzuje pravidlo; ptát se na vztah výjimek k pravidlu je snadné – identifikuji výjimku jako to, co se nedá zařadit, jako jednotlivinu, vymezenou vůči řádu. Ale co s řádem z pohledu výjimek? Patří-li výjimky a řád do jednoho celku, pak je to celek nám skrytý. Syntéza je možná, ale je to vždy naše, situační syntéza.

Když se snažím ukázat vnitřní logiku, ustrojenost nějaké věci, často si uvědomuji, že jde jen o jeden z možných pohledů, že z jiného pohledu by šlo celou věc popsat odlišně. Jednotlivá interpretační pole se překrývají tak, že nevytváří zcela konzistentní celek, až potud by to bylo před Sokratovské myšlení sofistů, protože jen těžko mohu zabránit, abych si nevybral takovou interpretaci, která pro mne bude výhodná. Platon jasně ukázal, že je možné takový úkon relativizace (upřednostnění zájmového) překonat, a tedy musí tu existovat předpoklad pravdy.

Musí o ní svědčit pravidlo i výjimky z něho.

František – papež křesťan a masmédia

Publikováno v Revue Trivium 1/2015

Anotace:

Proč to ale novináři dělají? Proč nepíšou o skutečnosti to, co se o ní mohou dozvědět? Protože skutečnost není akceptovatelná!

Ve věci práce novinářů je možné se setkat s řadou kritik, některé z nich jsou více nebo méně radikální, ale komplexnější analýzu toho, co dnes vlastně „je“ tisk, aby člověk pohledal. Dobré je si tuto otázku klást v souvislosti s aktuální novinářskou produkcí těch, kdo vytvářejí katolická média a vytvářejí mediální profil představitelů Církve. Co a jak očekávat od katolických médií jako např. Katolický týdeník v nové úpravě, co a jak vůbec čekat od novin, novinových zpráv, od obrazu, který vytvářejí. Ale i to by bylo málo. Klíčová je tato analýza pro porozumění promluvám a kázáním mediálně „geniálního“ papeže Františka.

Setkáváme se s názorem, že novináři jsou žumpa – a slyšíme to ze strany mocných – protože se někdy skrze svoji moc domohou prostoru v médiích a občas usvědčí nějakého novináře, jak cenzuroval jejich řeč a změnil její význam apod. Ať už nám je daný politik jakkoli nesympatický, umožní nám podívat se do rozdílu mezi „záznamem a stříhem“, do nahrávky a přepisu – a my vidíme, jak se původní řeč v rukou novináře proměňuje. Pak se divíme a jsme nakloněni o novinách jako o žumpě uvažovat. To, co se děje v novinách, je z nějakého důvodu odporné – to víme, ale příliš se tím nezabýváme a hlavně, nemáme žádnou moc a nemůžeme s tím nic dělat.

Jiný názor vychází z přesvědčení, že novináři lžou ze zásady a principiálně. Jsou totiž placeni za to, že manipulují. Za takovým názorem stojí přesvědčení o nějakém „velkém spiknutí“, či spíše profesním komplotu, protože každý novinář je už ze zásady nucen se danému stavu „lhaní ze zásady“ přizpůsobit, nebo je vyvržen ze stavu novinářů, takříkajíc si „neškrtně“.

Ale jak by to potom bylo s katolickými médii a proč se nijak výrazně neodlišují od „běžné produkce“? Proč tu není principiální odlišnost?

Podíváme-li se blíže, uvidíme sice tu a tam dílčí cílené manipulace ze strany těch, kdo dané noviny vlastní, ale jinak je to docela jednoduché. Novináři dělají svoji profesi. Nic víc. Novináři dělají svoji profesi a ta spočívá na vytváření reality; každý novinářský elév musí pochopit, že realita sama je nezajímavá, ba dokonce, že „žádná není“, a pokud je, není jak ji sdílet. To, co novináři píší a stříhají ze svých záznamů, se sice tváří, že se týká reality světa, ale ve skutečnosti jde o vytváření „nějakého“, „jakéhosi“ obrazu světa. Takového nebo onakého, ale vždy obrazu. Novinářská praxe vychází z přesvědčení, že obraz světa je to jediné, co máme, to je to jediné, o čem se mohou lidé bavit, co mohou mít společného: mistrovství světa, ceny na komoditní burze a nebo návštěva papeže v Africe. Lhostejno o jaké jde téma, ale vždy je to „produkt“.

Nás, kriticky myslící katolíky, ale nezajímá novinářský produkt, ani „jak je to uděláno“. Spíš nás zajímá, proč už není jako samozřejmá sledována maxima „věrnosti, přílehlivosti obrazu ke skutečnosti“. Ta dnes jako by sama o sobě neměla žádnou cenu. Celý úzus novinářské práce dnes spočívá na základních tezích, podle kterých žádná „skutečnost světa“ neexistuje. Vše, co jde o světě říci, vychází z řečových her a z mocenské struktury řeči – skutečnost je vytvářena pojmenováním. Slovo „pravda“ nemá žádný obsah, který by se dal nějak ukázat na světě a ve světě. Existuje jen fakticita výroku a jeho sociální akceptovatelnost. Pravdivé je to, co je akceptovatelné a co se skrze média stává akceptovaným. Kdepak je Goebbels se svou stokrát opakovanou lží – ten ještě věděl, že nějaká pravda je a že cesta k tomu, aby bylo za pravdu považováno něco, co pravda není, je dlouhá. Dnešní novináři už ví, jak mocné je samo pojmenování, vyslovení, pokud je ve správné formě – tedy ve formě, se kterou pracují

sdělovací prostředky. Slovo v novinách a televizi, ať už jakékoli, které je akceptovatelné, je už zcela automaticky akceptované – stává se skutečností – a ta se nedá nijak popřít, už vždy bude v dané societě „žít“ svým životem. Jiná slova a věty na tuto skutečnost budou reagovat, budou se snažit ji „napravit“ (opět akceptovatelně a zcela bez ohledu na to, čemu my, staří, říkáme skutečnost).

Novinář tedy pracuje s akceptovatelností – a tu si sám „předpřipravuje“ tím, že pracuje v jisté „režii“, která ale není nijak přesná, jasně návodná. U novinářů, které známe z většiny evropských novin a televizí, jde o jasné schéma: akceptovatelné je to, co je sociálně konzumovatelné bez „nebezpečí“, že čtenář bude vytržen do situace, kdy by začal pochybovat o sobě, světě, kdy by se začal zabývat věcmi, do kterých mu nic není. Akceptovatelnost je ideový podklad pro jakýkoli mainstream a z čehokoli, co je akceptovatelné, se mainstream může stát a stává.

Cílem agendy mainstreamu je změnit člověka, změnit společnost. Jak? K obrazu svému, k obrazu toho, jenž se klaní aktualitě a je závislý na aktuálně produkováných slovech. To je zároveň odpověď na otázku „proč to novináři dělají?“, „proč nepíší o skutečnosti to, co se o ní mohou dozvědět“? Protože skutečnost není akceptovatelná!

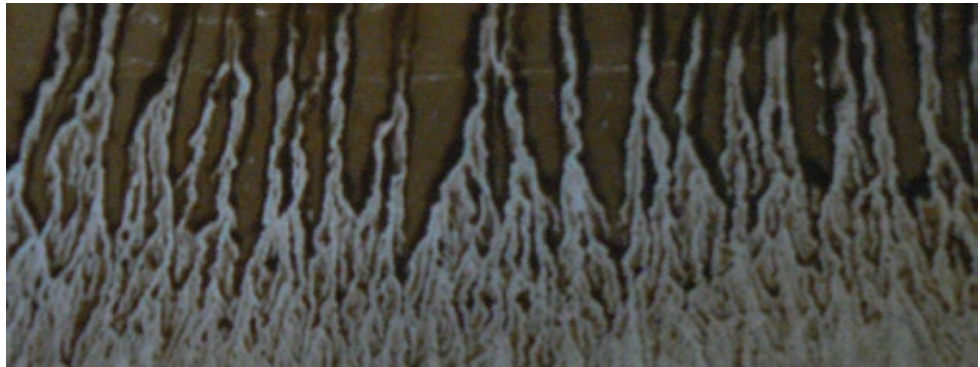
Už jsme to naznačili výše: Čtenáři se při čtení chtějí ujistovat, že jejich pohled na svět je „správný“ a jejich jednání je „v pořádku“, je v „mezích“, chtějí mít jistotu, že se ve světě neztratili, že je pořádek stejný. A k této stejnosti patří model „vždycky nějak bylo“, doplněný jakousi werichovskou pseudomoudrostí „a tak koukám, abych byl...“

Ale je tu hrstka kverulantů, kteří mají jiné ambice. Tvrdí, že je něco „za slovy“, že nejsou jen řeči, „které se vedou“. A že se lze snažit stále lépe používat slova tak, aby ukazovala „za sebe“. Tento model byl v Evropě sice mnohokrát rozpoznán, ale stejně často opuštěn. A tak většina pragmatiků pracuje se slovy stejně jako novináři, mocensky. A dnes nejúspěšnější z nich je hlava Církve, papež František.

Ve vztahu k řeči je protikladem svého předchůdce Benedikta. Je to jezuita, a tak je pro něj zřejmě mediální řeč dobrým prostředkem, je tím, co vede nejefektivněji k dobrému cíli. Bylo to slyšet již z jeho prvních slov po zvolení. Nevím sice, jak má definovaný svůj „dobrý cíl“, ale z analýz jeho kázání, promluv a veřejných vystoupení je jasné jedno: Františkovy promluvy jsou „novinařinou“ – vycházejí z modelu masmediálního vztahu k realitě. František je mediální hvězda, protože to, co říká, je široce akceptovatelné, a říká to tak, aby to bylo akceptovatelné. A zároveň skrze tuto řeč nabízí redefinici oněch dnes již příliš kontroverzních barier „liberálnosti“, nabízí „novou korektnost“. Je třeba říci, že to má jeden háček: to, co František říká, není akceptovatelné pro tradiční katolíky, kteří berou vážně slova nějakých „katechismů“, berou vážně církevní právo a vůbec berou vážně slova. A on to dobře ví. A chce po nich, aby se naučili jeho řeči, aby akceptovali akceptovatelné tohoto světa. Upozorňuje, že kdo to nedělá, tak je plný pýchy, nadřazuje se nad druhé. Přesvědčuje svoje kritiky, apeluje na ně, aby to pochopili a alespoň „neškodili“ tím, že budou jeho strategii odkrývat.

Tradiční katolíci nějak lpí na tom, že jsou slova, která „platí“, platí, ať se děje, co se děje a ať se je kdo chce snaží rozmýtl nebo překrýt jinými slovy. Tyhle lidi František může jen ignorovat, v mediální řeči totiž nelze vést diskusi. Má to jistou logiku. Z naší analýzy novinové řeči vyplývá dvojitá povaha slov, dvojitá povaha „obrazu“. Nesporně mám ve světě jistotu toho skutečného, co vidím, ale je to prchavé, těžko zachytitelné. Zachycuji to jen s pomocí druhých: ukazuji jim to v obrazech, vyprávím jim to v dějích. Ti, kdo příliš umrtvili a svázali řeč, se nakonec dostali do pasti, protože se jejich svět stává rozpolcený. Když sami čtou noviny a dívají se na televizi, nadávají u toho a svůj svět přitom nepoznávají. Je třeba naučit se toho o řeči trochu víc: jak o té pevné, s logickou strukturou, tak o té měkké, která sice může být „ke světu přiléhavější“, ale je unikající, proměnlivá a zrádná.

František vsadil na řeč novin a podle toho si stanovil svůj cíl. Z toho, co říká, a jak na to reagují „masy“, se dá usoudit, že se mu daří měnit přijatelný obraz světa – už nikdy nebude tak materialistický jako dřív, bude k němu patřit široce pojatý nadnáboženský „bůh“; v tom, co je doposud liberální a ateistické, se otevře nový prostor. V pojetí Františka to bude Bůh osobní, ke kterému můžeme mít blízko, který nás má rád a který nám odpouští. Třeba je to dobré, asi to je dnešní multimediální maximum, a pokud František správně vyhodnotil situaci a správně zvolil prostředky a cíl, pak je to (třeba) i dobré východisko do budoucnosti. Není to moc katolické, spíš tak obecně křesťanské – ale i pro katolíky to otevírá novou příležitost znovu přemýšlet o řeči, kterou používají a o jejích limitech.

Vychýlení kyvadla

Publikováno Revue Trivium 2015/2

(podstatná část)

Největší chybou katolické Církve byl první vatikánský koncil, dogma o neomylnosti – a to se teď zase Církvi vrací zpátky... Jak si může někdo myslet, že je nadčasovým držitelem a vykladačem pravdy?

S podobnými komentáři se setkávám, když přijde ve společnosti ne-katolíků řeč na současného papeže. A nebo ještě s trochou výsměchu: „máte kozla zahradníkem – má moc vyslovit ex katedra, a najednou se to všem papežencům nelíbí...“ Pravověrní katolíci zas probírají každý druhý text na Radiu Vatikán a hledají v něm všechny Františkovy rozpory s věroukou, intelektuální mělkosti a logické chyby... Není to pěkný pohled, jen doplňuje schizofrenní obraz světa, který jako by se chtěl vymknout z kloubů. Nijak moc se tím nezabývám, a tak je tento článek spíše osobním komentářem.

Podle mne lze vystačit s prostým modelem, podle kterého na jedné straně je Řád – a na druhé straně praxe „kultury“. Všichni, kdo nechtějí žít v chaosu, ví, že to tak musí být. Řád tu je a nějak nám je přístupný, ale život není nikdy ani zdaleka přímým otiskem řádu ve světě. Je to pochopitelné, jsme lidé chybující. Jde jen o maličkost: Jaký je ten řád a kdo ho ve světě představuje.

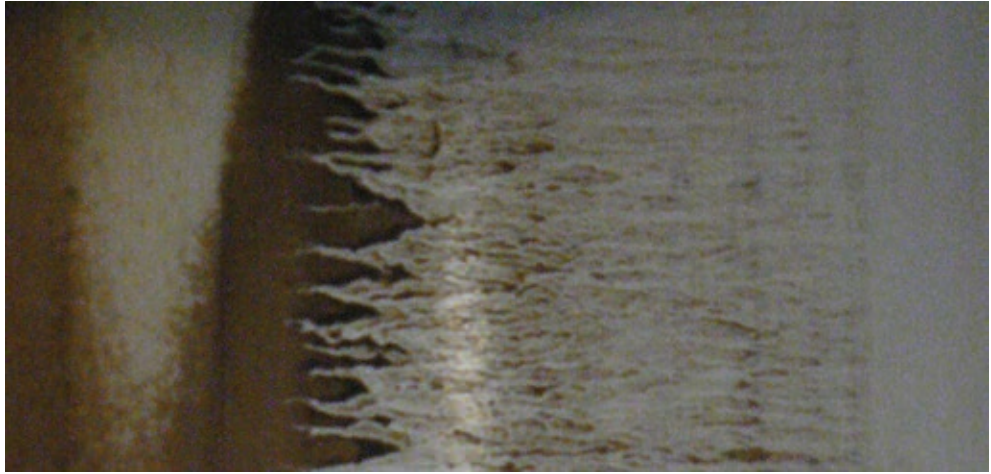
Doposud bylo pro katolíky nezpochybnitelné, že řád je dán sumou toho, v co Církev věří, a „poklad víry“ mohl podléhat změně a být doplňován jen velmi pozvolna, jak se měnily formy, v jakých se „svět“ ukazuje skrze řeč. Ještě Benedikt XVI. se pokoušel udržet tento koncept, podle kterého v nauce nemůže docházet k metamorfózám, pouze se totéž aktuálně

vykládá, aniž by bylo možné, aby se to proměnilo v něco, čím to již předtím nebylo. František nabízí jiný koncept. Ale jak chce nahradit jasný model „řád jako maxima a realita jako vztah k maximě“? Nijak. František káže aktuální maximu a o řád se nezajímá, pohrdlivě se přitom chová ke všem, kdo by se chtěli odkazovat na to, že řád je tu nutný jako korektiv. Káže řád v srdci, které korektiv nepotřebuje. Jistě je dobré poukázat na ty, kdo mají tvrdé srdce, ale proč jít do opačného extrému? Protože František jen chce „přesunout těžiště“ a očekává, že po něm se kyvadlo sebeprezentace Církve navrátí zase zpět k starému dobrému modelu? Je to jedno z možných vysvětlení, a proto je dobré nespadnout do pastí protiargumentací všude tam, kde se z hlediska obecného modelu „řád – realita“ František „utrhává ze řetězu“.

František je v oblibě u všech, kdo mají nějak „blízko ke křesťanství“, ale nejsou katolíci. Jeví se jim totiž, že důrazem na aktuálně se projevující „řád srdce“ přistupuje na nejvýznamnější dogma současnosti, prioritu přítomného před jakýmkoli přesahem v čase. František téměř mlčí o řádu mimo nás, mlčí o tom, co nás přesahuje, jeho odkaz na Boží řád je téměř nezmatelný. Ale je to pro nás důležité? Má jasně daný program, který si jistě velmi dobře promyslel – a realizuje svoji agendu, ve které rozbíjí model Církve jako nositele řádu a zesměšňuje všechny držitele pravd jako pokrytce a moderní farizeje. Po mnoha desetiletích zkušeností s jejich hroší kůží z toho mohu mít hořkou radost, ale nemám. Obávám se totiž, že může jít jen o osobní projekt. Jinými slovy, pokud František mluví o Božím řádu jen jako o řádu aktuálně se projevující lásky, nemusí to nic podstatného znamenat, ale může.

František, aniž by učinil jakékoli vyslovení nějaké „dogmatické pravdy ex katedra“, ruší celou strukturu dogmatu jako projevu řádu, protože nad ni nadřazuje řád jiný, který je ale jako korektiv ke světu nepoužitelný.

Benedikt měl asi pravdu. Tázal se po nové podobě myšlení a takovému to myšlení přístupné Pravdě, která by mohla být základem nové podoby řádu. Chtěl, aby Církev zaměřila svoji sílu na zformování a garantování „nového řádu“, který bude věřícím i ostatním lidem dostatečnou oporou v současném světě a bude skrze něj možné se vyznat v současných proměnách světa. A pak tuto svoji snahu vzdal, vyklidil místo tomu, kdo postupuje úplně opačně.

Benedikt XVI. se nebojí označovat věci pravými jmény a volá k odpovědnosti

(malá část článku napsaného pro časopis Psalterium)

Jedno z mála veřejných vystoupení Benedikta XVI., proslov při udělení čestného doktorátu v Castel Gandolfo, si zasluhuje pozornost z mnoha ohledů. Je zjevné, že nabídku čestného doktorátu emeritní papež přijal jako příležitost, aby znovu vyslovil obsáhlejší přednášku odpovídající akademické půdě – ale v prázdninovém režimu svého letního pobytu.

Papež na dvojnásobných prázdninách přijímá čestný doktorát - a vyslovuje se k tématu „velké sakrální hudby“ a evropské kultury vůbec. Jsou známy dva základní postupy důkazů existence Boží – z povahy metafyziky samé a ze stvoření (přírody). A Benedikt zde ukazuje na další možné východisko, východisko kulturní. Říká doslova: „Západní hudba je pro mne důkazem pravdivosti křesťanství“.

...

Benedikt hodil rukavici všem relativistům, protože opakoval jasnou a známou větu o přednosti evropské kultury před ostatními: Je to Evropská kultura, od které všechny ostatní přijaly jistý způsob hudebního myšlení (a jistý typ myšlení vůbec), to Evropa zrodila hudbu, která se mohla stát ekvivalentem Slova, které chválí Stvořitele, a od Evropy se všichni mohou naučit chválit Stvořitele skrze hudbu, která je aktuálně provedenou skladbou. Je to evropská kultura, která ale také vedla ke krizi hudby, chce se mi dodat, protože ztratila onu vazbu mezi skladbou a slovem, mezi provedením skladby a slavením. Evropa dovedla hudbu až k tomu, že se odtrhla od slova a slavení Slova. Tady je před námi mnoho myšlenkové práce, abychom hledali způsob, jak toto spojení znovu nalézt, aktuálně naplnit. A právě to je důkaz o významu Benediktova prázdninového projevu. Je to projev inspirativní. Tam, kde jen naznačuje nebo hledá, tam lze podle mne navázat a má se navázat a navazovat.

V tomto projevu přeci nejde jen o hudbu. Benedikt jasně popisuje několik momentů, které bychom jako myslící Evropané neměli ztratit ze zřetele jen proto, že se nyní halasně jásá a hledá se „cesta srdce“ k srdcím druhých. Jako zkušený myslitel jistě ví, že po každém takovém optimistickém hledání a jednoduchých návodech přijde čas reflexe – a na to, co přijde, bychom měli být připraveni.

Staříčký Benedikt se ptá jak dál, abychom neztratili krásu a moudrost tradice (mimo jiné v hudbě liturgie a skrze ni) a odkazuje svým následovníkům, aby si tuto otázku kladli také. S vědomím, že všeliká rovnost je nesmysl a že lid sám ze sebe, ani v žalmech a v elementárních melodiích písní z Taizé nemůže vytvořit nic víc než neopakovatelnou „autenticitu prožitku“, nic trvalého, nemůže vytvořit skladbu – ta je věcí Ducha. K tomu, aby vznikla skladba je ale třeba víc, zejména myšlenková infrastruktura, která umožňuje, aby se rozvinula inspirace, směřující k Bohu. Církev se nemůže vzdát své role vytvářet takovou infrastrukturu, a pokud na ni zapomíná, je na všech myslících křesťanech, aby ji udržovali a rozvíjeli v rámci svých možností sami – právě ve smyslu všeobecného kněžství a všeobecného „hudebního poslání lidu Církve“.

A je také nutné vědět, že prostředí takové myšlenkové infrastruktury a zároveň otevřenosti Duchu vytvořilo právě jen evropské myšlení, a minimálně v tom ho nelze postavit na roveň s jakýmkoli jiným projevům myšlení v jiných kulturách. Křesťanství jako víra má ve svém centru Slovo a ve své tradici spojení oslavy Boha skrze Slova a hudbu. Bylo to evropské myšlení, které takové schopnosti rozvinulo, vytvořilo hudbu, jak ji známe a skrze evangelizaci rozšířilo po světě. Je to důkaz, že globální kulturní egalizace a rovnocennost kultur je nesmysl. Jsme vymírající Evropané, kteří si sami otevřeli hranice a vydáváme se všanc vlnám destrukce ze strany cizích kultur? Třeba. Ale na rozdíl od jakýchkoli nájezdníků nemáme jediný cíl, totiž ovládnout ty druhé.

Naším cílem je mimo jiné, aby se každý rok, s připomínkou papeže Benedikta, konala na svátek Krista krále v salcburském chrámu Mozartova korunovační mše – jako společná modlitba a díkyvdání za oběť. Je to modlitba, která umožňuje tomu, kdo se jí účastní, aby byl součástí skutečného lidu, aby v ní souzněl ve velikostí a kráse, která nám dává naslouchat ozvuku hudby sfér, Božího řádu dění.

Ztráta dobrého života

I. Benedikt a František

Zatímco emeritní papež promlouvá při předávání čestného doktorátu o tom, že evropská kultura je něčím výjimečná, jeho následovník v Jižní Americe říká:

„Jestliže si někdo myslí, že existují lidé, kultury nebo situace druhé, třetí nebo čtvrté kategorie, nedopadne dobře. Jednoduše mu chybí to nejmenší: neuznal důstojnost druhého člověka.“

Ano, logik z toho umí utéct, a říci, že výjimečnost Evropy neznamena, že jiné kultury jsou „druhé kategorie“. Ale nabízí se ještě jeden argument. Myslí to skutečně František vážně? Jeho výrok připomíná zvoleným slovníkem Bulgakova z Mistra a Markétky – nejsou ryby druhé jakosti. Prima rád, špatný nerad – František se, stejně jako celá parta okolo Azazela (Děbla), úzkostlivě vyhýbá slovu DOBRÝ, resp. pokud ho používá, pak v poměrně přesně vymezených případech., které se ale zásadně netýkají toho, čemu bychom řekli obecně „kultura“. Polévka pro Františka může být chutná, ale ne dobrá. Náladu mohu mít báječnou, ale ne dobrou... Mohu žít kvalitním, nikoli dobrým životem... a jak se obecné dobro stěhuje ze světa, vytrácí kamsi do abstraktní roviny teologie, jsme stále bezbrannější proti společenským standardům a kriteriím azazelovského typu. Pokud jde o dobré skutky – ty pak jsou přísně evangelijní. Prodat všechn majetek a rozdat chudým – ano. Ale rozumné starozákonní jednání, které ukazuje dobré jako správné? Pro to jako by tu nebylo místo. Celý Starý zákon buduje kulturní vrstvu, ve které je možné rozumět jednak zákonu a jednak konkrétnímu lidskému příběhu ve vztahu mezi dobrým a špatným, mezi tím, co je správné udělat právě teď (a obstát) a tím, co je to selhat. Ale tato individualita na pozadí zákona se v obecných návodech ztrácí. A ztrácí se také v nivelizaci kultur.

Vyhýbání se slovu dobrý u Bulgakovova Azazela je fakt – tam, kde by se nabízelo, obchází ho excelentně (stejně jako dnes velká část ekonomů). U Františka nejde projít obludnou materii jeho promluv, ale systematicčnost v jeho nepoužívání je zřejmá. Samozřejmě používá slovo dobrý tam, kde cituje, např. Písmo (Mistře dobrý) a na tomto místě se také asi inspiroval k tomu, aby... slovo „dobrý“ používal jen velmi omezeně. Ale nadržuje se toho, že skutečně dobrý je jen Bůh.

II. Klima jako obecné dobro

Kdo si přečte Františkovu encykliku „o ekologii“, může být překvapen nebo až zděšen zvoleným způsobem řeči, obludným, od života odtrženým jazykem. Za pozornost stojí mimo jiné to, jak zde František používá slovo „dobrý“. První odkaz je až v začátku první kapitoly v článku 18 – a jde o obecné dobro. Jde o negativní formulaci, celkově tu jde o „kvalitu života“ a „udržitelný integrální rozvoj“ (!!!)

Celá citace:

že cíle této rychlé a nepřetržité změny nejsou nezbytně orientovány k obecnému dobru a lidskému, udržitelnému a integrálnímu rozvoji. Změna je něco žádoucího, ale znepokojuje, vede-li k horšímu světu i kvalitě života velké části lidstva.

O něco dále pak nalezneme i obecnou definici klimatu v této podobě:

23. Klima je obecným dobrem všech a pro všechny. Na globální úrovni jde o složitý systém související s mnoha podmínkami podstatnými pro lidský život.

Nehledě na redundantní formulaci (obecné dobro a ještě navíc všech pro všechny) tuaráží, že dobro je dobro systému. U Benedikta bychom mohli nalézt dobro především

u jednání, pak u toho, co je dobré, protože to má nějakou vnitřní kvalitu (dobrá hudba, dobrá svíčková etc). Mohli bychom nalézt dobrou konstelaci pro něco – tedy dobré rozpoložení – ale i rozpoložení je něco zcela jiného než systém. Františka nezajímá dobré jednání, kvalita věcí, rozpoložení. Nezajímá ho totiž kultura jako taková, zajímá ho systém, protože do systému se dá intervenovat a jemu jde o intervenci. V rámci systému nemá smysl slovo „dobrý“ používat. Systém je buď fungující, správně nastavený, vyhovující, dá se tu nanejvýš mluvit o odpovědnosti. Nic víc. Nepřesahuje ale František tuto ahodnotovou „systémovost“ právě tím, že mluví o „klimatu“? Klima je přeci něco komplexního, multidimezionálního – ano, a právě v téhle definici jde o porozumění klimatu z pozice systému. Jak chce František do klimatu zasáhnout? Především z pozice toho, kdo intervenuje v systému. To není náhoda, že František píše „klima JE systém“. Dobro spočívá v systému.

III. Lídršip

53. je zapotřebí vytvořit leadership

Podle Františka je třeba obecné dobro interpretovat a vytvořit projekt k jeho dosažení, svěřit těm správným lídrům, aby nás k tomuto systémově dosažitelnému dobru „klimatu“ vedli. Obecné dobro se tak podle Františka ukazuje až skrze „celkové klima“, a tedy celkovou reflexi klimatu – nikoli v lidském životě. Ten nebo onen, kdo „nevidí věci v celku“ si možná může o tom či onom myslet, že je to dobré, ale lídr, ten „vědoucí“, vidí, jak parciální je to úvaha a jak daleko od dobra je to, co si kdo pod „svým“ dobrem představuje. Ale jak to podle Františka lídr na rozdíl od obyčejného člověka ví? Jak jinak než skrze celou řadu pojmů z osvícenského slovníku a skrze vyvolenost.

IV. František a Jan Pavel II

61 jsou regiony, které jsou již obzvláště ohroženy a bez ohledu na katastrofické předpovědi je jisté, že aktuální světový systém je neudržitelný z různých hledisek, protože jsme přestali přemýšlet o účelech lidského jednání: „Rozhlédneme-li se po regionech naší planety, zjistíme, že lidstvo zklamalo božská očekávání.

Následuje odkaz na Jana Pavla II., ale ten postupuje v myšlení úplně jinak, např.

Lidé všech kultur a všech dob – a jistě tedy i lidé uprostřed současných globálních změn – si kladou stejné zásadní otázky po smyslu

života: Kdo jsem? Odkud přicházím a kam jdu? Proč je na světě zlo?

(poselství Jana Pavla II. ke dni dělovacích prostředků 2001)

František však nezačíná u takovéto osobní otázky, ale u globální reflexe a už vůbec se neptá po zdroji zla. Zajímají ho závazky, které máme vůči systému

64 Proto je dobře pro lidstvo a pro svět, že my věřící rozpoznáváme lépe ekologické závazky, které plynou z našich přesvědčení.

V. Hodnocení „Toto je dobré“

65. Aníž bychom zde předkládali celou teologii stvoření, ptejme se, co nám říkají velké biblické příběhy o vztahu člověka a světa. V prvním vyprávění o stvořitelském díle v knize Geneze Boží plán zahrnuje stvoření lidstva. Po stvoření muže a ženy se tam praví, že „Bůh viděl všechno, co udělal, a hle – bylo to velmi dobré“ (Gn 1,31). Bible učí, že každá lidská bytost je stvořena z lásky, je učiněna k obrazu a podobě Boha (srov. Gn 1,26). Toto tvrzení nám ukazuje nezměrnou důstojnost každého člověka,

který není jen něco, nýbrž někdo. Je schopen se poznávat, být svým pánem, svobodně se dávat a vstupovat do společenství s jinými osobami.“ Svatý Jan Pavel (II) připomněl, že zcela zvláštní láska, kterou Stvořitel chová ke každému člověku, „uděluje mu nekonečnou důstojnost“. Ti kdo se zastávají důstojnosti člověka, mohou najít nejhlubší důvody svého úsilí v křesťanské víře.

Tenhle odstavec jako by se vracel k normálnímu jazyku, i když by také zasloužil podrobnější rozbor pro jakousi „gušmovost“. Klíčové ale je, jak je zde vyloženo ono „viděl, že je to velmi dobré“. Toto Boží hodnocení je zde interpretováno jako něco, co člověka překračuje – v poslání člověka jako by se neobráželo, jako by člověk neměl konat a ptát se, zda to, co je vykonáno je dobré, nebo dokonce velmi dobré, jako by ono stupňování nebylo návodné. Ale jak jinak by vůbec tato boží reflexe stvořeného měla být pochopitelná? Jak jinak bychom se vůbec obsahu slova dobrý mohli dobrat „pro sebe“? A jak jinak by se František mohl dobrat toho, že právě „klíma“ je dobré? Podle toho, co je v tomto odstavci napsáno je člověk „dobrý“ jen jako součást stvoření. A pokud František vidí jako dobrý onen systém, klíma, jak k tomu dochází? Pokud nevede cesta hodnocení dobrého přes jednání každého člověka, jak se dostává k Františkovi? Má nějakou mimořádnou milost? Nebo snad chápe stvoření jako systém a člověka jako nesystémový prvek v něm? To by byla svérázná interpretace knihy Genesis.

VI. A co s rolí papeže?

Ale já si nehodlám nechat diktovat, jakým způsobem mám interpretovat biblické texty, pokud jde o jejich KULTURNÍ interpretaci. Nevykládám texty písmu při mši sv. – to je věc Církve. Ale číst a vykládat Biblii mohu zcela svobodně – a z tohoto místa mi plyne, že právě v tom je velikost člověka, že jedná a hodnotí své jednání, že vytváří (tvoří, třeba hudbu nebo

svíčkovou) a posuzuje, říká „je to dobré“, používá slovo dobré a krásné jako synonyma svého druhu, že rozumí tomu, co je dobré ve smyslu „příhodné“, zkrátka že žije a to bez ohledu na všechny abstrakce, které mu sugerují, že zcela mimo něj to existují nějaké „mechanismy“, které mají vlastní dějinnou imanenci. Podle mne jde jen a jen o nástroje myšlení, skrze kterým můžeme porozumět tomu či onomu aspektu existence. Ale mnozí zaměňují systémy za existenci samu, a místo života pak fungují, ale takhle Bůh svět nestvořil, to je deformovaný obraz světa, a prsty v něm má ten, kdo sváděl a svádí člověka k nepatřičnému vědění, k vědění, ve kterém už na dobro nezbývá žádné místo.

Jenže co s tím, když takovéto „myšlení po pádu“ káže (prostřednictvím encykliky, tedy jistým způsobem pro Církev závazně) hlásá papež? František se stále pohybuje na hranici toho, co je „tradicí obsahu víry“

VII. Katechismus, Písmo a Františkova naděje

Encyklika obsahuje zajímavou skupinu odstavců, vracejících se k Písmu a ke katechismu, kde se mluví o dobru:

69 Katechismus poukazuje na zvrácený antropocentrismus velice zpříma a důrazně: „Každý tvor je svým vlastním způsobem dobrý a dokonalý...“

70 Již v těchto starobylých příbězích oplývajících hlubokou symbolikou bylo obsaženo přesvědčení, které vnímáme dnes, že totiž všechno je ve vztahu a že autentická péče o náš vlastní život a naše vztahy k přírodě jsou neoddělitelné od bratrství, spravedlnosti a věrnosti ve vztahu k druhým.

Tak snad přecijen krok k tomu, ukázat stvoření jako systém a člověka jako „porušeného“? A zajímavá je i cesta, která vede z tohoto stavu:

71. I když „bylo na zemi mnoho lidské špatnosti“ (Gn 6,5), a Bůh „litoval, že udělal lidi na zemi“ (Gn 6,6), přesto se prostřednictvím Noeho, který si uchoval bezúhonnost a spravedlnost, rozhodl otevřít cestu spásy. Dal tak lidstvu možnost nového začátku. Stačí jediný dobrý člověk, aby byla naděje!

Stačí jediný dobrý člověk, aby byla naděje – jak tato věta souvisí s celkem encykliky?

A co toto konstatování znamená konkrétně, jak nás má nasměrovat? Vést? Spravedlivý a bezúhonný Noe je „zachován a skrze něho lidský rod, který dostal příležitost nového začátku. To má smysl. Ale jaký je podle Františka vztah tohoto „jediného dobrého“ k obecnému dobru životního prostředí a klimatu?

Jde svým způsobem o příznačný moment, protože František zde Písmo vykládá „světsky“. Jde mu o naději ve světě a pro svět, pro jím nastolené téma „klimatu“ jako dobra.

Víme přeci, že k tomu, aby byla naděje stačí, že se Bůh stal člověkem a vzal na sebe hříchy světa. To je klíčem ke křesťanství. Naděje naopak sama o sobě nemůže plynout z dobroty žádného jednotlivého člověka. Toto použití slova „dobrý člověk“ jde mimo kontext encykliky jako formy magisteria a posunuje ji do polohy čistě světského dokumentu. Bez ohledu na formu vyhlášení je tato „encyklika“ svojí formou pro mne pouhým ideologickým traktátem. Ale je zde ještě jeden aspekt těchto tří zdánlivě „zklidňujících“ odstavců, totiž způsob, jak je zde nasměrován důraz na individuální jednání. To totiž nemá být vedeno oním hledáním „dobrého“ u každého jednotlivého jednání, právě v tomhle nasměrování je důležitý vztah k onomu „celku“, který má František se svým „klimatem“ pod kontrolou. Co je to autentická péče o náš vlastní život, naše vztahy k přírodě? To jsou oblasti, ve kterých nemáme vůbec sami říkat, co je dobré... Péče o zdraví? Co nám zbývá než svěřit se do péče odborníků, kteří nám řeknou, co je zdravé? Co je péče o prostředí než přitakání k nějakému společnému

konceptu a systému – od třídění odpadů až po výchovu dětí? Takhle to František myslí, ano, na to klade důraz.

VIII. Ptydepe

79. V tomto světě složeném z otevřených systémů, které spolu vzájemně komunikují, můžeme objevit nespočetné formy vztahů a participací. To nás vede také k myšlence na celek, který je otevřený Boží transcenci, v jejímž rámci se rozvíjí. Víra nám umožňuje interpretovat tajemný smysl a krásu toho, co se děje. Lidská svoboda může poskytnout svůj inteligentní přínos k pozitivní evoluci, ale může také zasadit další škody, nové příčiny utrpení a momenty skutečné regrese. To dává prostor nadšeným a dramatickým lidským dějinám schopným přeměnit se v rozkvět osvobození, růstu, spásy a lásky anebo v úpadek a vzájemné ničení. Proto se církev snaží nejenom upozorňovat na povinnost péče o přírodu, ale zároveň „má hájit člověka především proti sebezničení.“

Svět se opravdu skádá z otevřených systémů? No, nevím, přišel jsem z podzimního lesa a rozumím kráse stvoření. Poselství tohoto textu je jednoznačné, lidská svoboda (to je podmět!) může poskytnout inteligentní přínos? Za to bych dával ve škole pětku, jaký je vztah mezi svobodou a inteligencí – rozhodně ne takový, že by svoboda dávala inteligenci, maximálně umožňuje, aby se inteligence projevila... atd. každá druhá věta je až únavně nepřesná a nejde tu řeč, která by měla být nositelem významu, ale o vytváření kluzkého dojmu, který zakrývá krásu stvoření. Dá se to jistě „převyprávět, ale když to zkusíme, uvidíme, jak nám skutečné obsahy budou „bít do očí“. „v jejímž rámci se rozvíjí... Ale co se rozvíjí? Atd. V textu se dějiny mohou proměnit... co to znamená? – Dějiny jsou interpretovány celek změn... atd. Je jasné, že se můžeme se dočkat toho či

onoho, ale proč je encyklika plná takhle ledabylych a „nedobrých“ formulací? Každá řeč, která pracuje s posunem významů, je podezřelá, je hodná zvýšené pozornosti. Pokud jde o báseň, může mít podobná struktura význam, protože právě ukazuje řeč v její vykloubenosti. Pokud je to encyklika, má to znamenat, že napříště už nebude důležitá myšlenková struktura a to podstatné bude „posluchačský dojem“? František správně předpokládá, že v nadprodukcí jeho textů se tento jeho styl prostě „ztratí“ a většina lidí se spokojí s tím, že řekne „ale vždyť víš, co chce říct...“ „ Z encykliky každý průměrně inteligentní člověk dobře pochopí, co chci říci“ může se bránit František. Ano. Mluví do aktuality a v rámci takového modelu aktuality, který zbožšťuje fungující svět. Máme mu prý přitakat.

Papež multikulti a čekání na Karla

Psáno pro Korunu Českou (zkráceno)

Papež František v jednom ze svých proslovů v Jižní Americe říká:

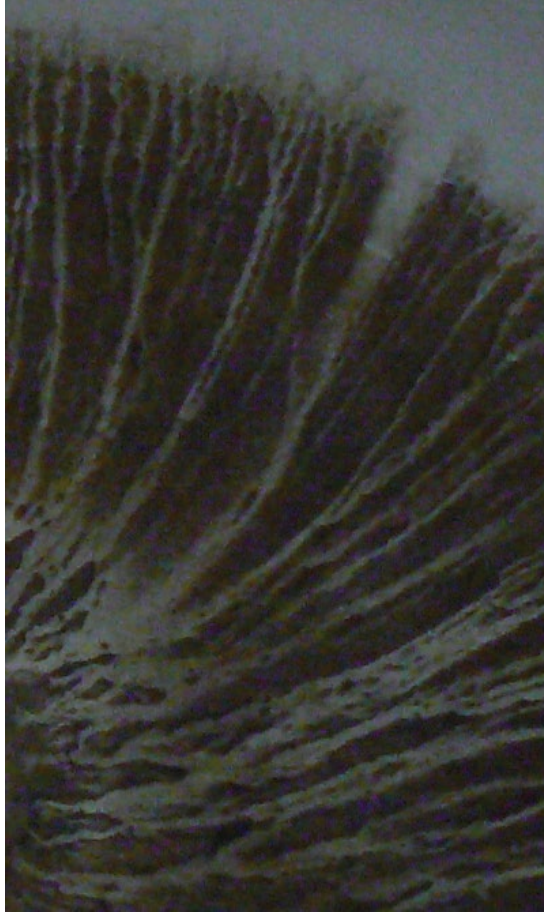
„Jestliže si někdo myslí, že existují lidé, kultury nebo situace druhé, třetí nebo čtvrté kategorie, nedopadne dobře. Jednoduše mu chybí to nejmenší: neuznal důstojnost druhého člověka.“

Myslí to skutečně František vážně? Druhý pro mne může mít důstojnost aniž bych respektoval jeho kulturu, která ho vychovává ke kanibalismu...

Vzít vážně důstojnost druhého – jistě, to je třeba. Ale přeci jen je diskutabilní, jestli není dost DOBRÉ, že některé středo a jihoamerické kultury se svými lidskými oběťmi byly utopeny v krvi, a dodnes zůstaly ve světě proměněném kolonialismem jen takové kultury a takové formy tradičních kultur, které jsou s křesťanstvím kompatibilní – tedy přežaly od něj to nejdůležitější – jistý způsob myšlení, který obsahuje univerzalitu a zároveň úctu k člověku. A je otázkou, jestli současné problémy světa, které se točí okolo militantního islámu, nejsou spojeny právě s touto kulturní nekompatibilitou, kterou František nechce vidět.

František realizuje velkolepý projekt – a je to „JEHO“ projekt, není to hlásání dobré zvěsti o spáse; chce změnit struktury světa. Aby to mohl provést, vyhýbá se těm největším konfliktům – potřebuje spojence – a to znamená, že v mnoha ohledech nepojmenovává věci pravými jmény. Má strategii a naplňuje ji – obdivuhodné. Jako analytik ale vidím i rub takovýchto pozičních výhod. František kudy chodí, tudy trousí návody na to, jak začít u čistoty srdce. To je jistě třeba. Ale každý začátek potřebuje pokračování a jím nabízená otevřenost pro druhé tu nestačí. Trochu se obávám, že tu arcipastýř chystá jako světovou megaakci „křížovou výpravu dětí“: posílá do světa křesťany vyzbrojené vnitřní opravdovostí a modlitbou, ale zcela bezbranné ve všem ostatním.

A tak se jen rozhlížím, kde se najde nějaký Karel Martel, který z těch hezkých řečiček postaví něco solidního, pochopí, že evangelijní nastavení druhé tváře je jen obraz. Pochopí, že dobro je protikladem zla a že se o tom nediskutuje. Pochopí, že pokud budou katolíci „hodní a hloupí“, brzy na to dojedou. Čekám na to, kdy se najde „Král“, ten, kdo se nesmíří s tím, co je nyní hlásáno jako jediná cesta.

Do čeho vstoupil František

Benedikt XVI. se stal papežem pozdě. Jeho nejvýznamnější dokument je encyklika *Fides et Ratio*, kterou vydal Jan Pavel II., v době svého pontifikátu už nedokázal posunout myšlenku „nové racionality“ dál, nedokázal ji vnutit Církvi jako nepominutelnou tezi. O co jde? Tomistické myšlení je v encyklice popsáno jako velký úspěch myšlení, květ evropského ducha a já nevím jak ještě, ale zároveň tak, že je zřejmá jeho antikvárnost vzhledem k dění. Ne že by nám dnes bylo „na nic“, ale nepomůže nám v tom, co je aktuální, podstatné, co je před námi jako úkol: rehabilitovat myšlení.

Tomáš vytvořil model, podle kterého sestavil celou strukturu otázek a odpovědí v představě, že tato „suma“ vytvoří typové odpovědi pro každou myslitelnou otázku. Už v jeho době se ale začalo ukazovat, že je to plán nerealistický a hlavně neodpovídá samotnému smyslu skutečné otázky, která se vždy klade v nezajištěnosti a v otevřenosti odpovědi. Scholastické odpovědi mají jednu zásadní vadu – jsou sice správné, ale až na pár scholastiků se nikdo neptá tak, aby mu tyto odpovědi k něčemu byly. Vypovídají sice významné skutečnosti o světě, ale téměř nic o životě.

Ale právě díky Tomášovi a scholastickému chápání „sumy“ otázek a odpovědí dnes víme, jak významná je skutečná otevřená otázka, na kterou odpověď teprve hledáme, jak významné je, že ptám se právě tam, kde se mě svět a předmět tázání skutečně týká atd. Díky tomu víme, že otázka se rodí ze vztahu, z tajemství atd. Tomáš a mnoho myslitelů po něm byli přesvědčeni, že na otázku „co mám dělat“ existuje jedna správná (a dostatečná) odpověď, totiž žít dobrým křesťanským životem. Benedikt zcela jednoznačně formuluje tuto otázku jinak: Každý (!) by se měl ptát „co mám dělat právě já, teď a tady“. Ukazuje se tedy, že jsou to otázky dvě: jedna obecná – a na ní je obecná odpověď ve smyslu Tomáše, a druhá konkrétní, neustále znovu a znovu se opakující,

protože ve svém rozhodnutí nemohu nikdy být sebejistě uzavřen do té míry, že už by další taková otázka byla zbytečná.

Benedikt XVI. řešil základní problém, jak sladit rozdílné „rationality“ těchto dvou otázek, ale byl až příliš svázán svým akademickým myšlením, dál za encykliku formulaci problému nedotáhl. Poselství a výzvu k naplnění tohoto úkolu ale vyslal dostatečně jasně. Jinou věcí je, proč ti, kdo se drží Tomáše, jeho výzvu bagatelizovali, a modernisté nepochopili, že by to pro ně mohla být přijatelná cesta zpět k standardní metafyzice, a možná ji ani nehledají. Benedikt z toho byl rozčarovaný, pak resignoval, stáhl se do ústraní a to, co přišlo po něm, jako by jeho odkaz a jeho výzvu v tomto smyslu zcela ignorovalo, ba dokonce popíralo.

Protože František vůbec nepracuje s rozumem, naopak, pracuje s mediálními obrazy, s vytvářením dojmů, a od křesťanů (obecně se obrací spíš na křesťany a nikoli na katolíky) očekává především naplňování aktuality – nabádá je k autenticky křesťanskému životu. Tedy postupuje zcela jinak – žádná teologicky zajištěná cesta, žádné spoléhání na jazyk jako nástroj myšlení: úplně naopak: pro Františka je největším nebezpečím důvěra v jazyk, v to, co je formulováno: máme se stále zabývat pravdou, kterou máme v srdci, nebýt pokrytci – a tedy nemáme se zajišťovat žádnými pravdami, kromě té jediné – žít podle Kristova vzoru. Vypadá to hezky, ale kde je Tomášova obecná odpověď na obecnou otázku (na jejíž strukturu je mimo jiné vázána celá katolická teologie)? A kde je Benediktova výzva, abychom každý hledali své individuální poslání, neboť každý z nás je „profét“, prorok, každý z nás je oslovován, jen se většinou až příliš zahlušujeme zvuky světa...? František zakrývá to, co Benedikt ukázal: idnividuální má smysl jen vzhledem k obecnému!

Důrazem na „život podle srdce“ nás František paradoxně vede od individuálního do sdíleného, do stáda. Žijeme-li v neustálé aktualitě „srdce“, pak skutečně nemá smysl se ptát, jestli něco „platí“. Aktualita je „společná“. Ale to je model, který dobře známe třeba z islámu – svaté texty, o nichž se nediskutuje, jsou pastýřem aktuálně vyloženy – a ani nemůže být po

diskusi, protože ta vůbec nezačala, nejde si klást žádné individuální otázky „co mám konat“, protože aktuální výklad z úst imáma je také aktuálním dogmatem platným pro všechny. František se svým přístupem vrací před evropskou kulturu do doby prvotní Církve, je důsledně „evangelikální“, asi to viděl u dynamických sekt v jižní Americe a Africe. Jenže jeho rady jsou v důsledku toho mnohdy sociálně i individuálně destruktivní, může nanejvýš nabádat k tomu, abychom zrušili svoji vlastní kulturu, všechno prodali a rozdali chudým, a jako toulaví žebráci pak očekávali ... druhý příchod? Ne, kdepak! Jen lepší společenské uspořádání, lepší prostředí... Jako koření, spíš z nutnosti a velmi opatrně jsou dávkovány, spíše utroušeny odkazy na „spásu“, se kterou by měl život vezdejší nějak souviset. Tohle stálo u začátků kdejaké protestantské církve, ale ze zkušeností mnoha století víme, že z toho zbyde většinou právě jen dril a důsledná kontrola jednotlivce ze strany obce. Touto františkovskou cestou se od individuálního poslání vzdalujeme zcela zásadně, jako bychom udělali „čelem vzad“. Do důsledku vzato nám František hezkými slovy říká, že máme být jako ovce, které důvěřují svému pastýři – jenže já jsem důvěřoval tomu předchozímu a odmítám to změnit – důvěřuji mu pořád a s Františkem jsem nekompatibilní. Zcela a téměř ve všem. Co s tím?

Benedikt XVI. formuloval jasnou výzvu katolickým intelektuálům a já se snažím v duchu této výzvy přidávat alespoň svou skrovnou trochu do mlýna dějin myšlení. Co se týče Františka, snažím se skládat střípky do mozaiky porozumění, sleduji jeho gesta, jeho řeč, motivy, se kterými „pracuje“ ve svém mediálním působení, sleduji „korekce“, která dělá ve svých aktivitách, když někde „narazí“ atd. Abych mohl porozumět i jeho výzvám a snažit se na ně reagovat, musím především pochopit, jaké výzvy to jsou – a musí pro mne být jednoznačně interpretovatelné v rámci dějinného poslání Církve.

Z toho, co doposud vykonal, mi zatím neleze nic, co by mělo v rámci tohoto půdorysu hlavu a patu. Nejsem jezuita, voják, který se neptá na smysl úkolů, kterou jsou mi ukládány, na smysl vydávaných pokynů. A doufám, že nejsem sám.

Jak rozumět Františkovi

Často se setkávám s tím, že lidé „vůbec nerozumí“ tomu, co František dělá a proč – a ptají se, protože se chtějí nějak zachytit, orientovat. Cožpak to opravdu myslí vážně vítat tady imigranty, kteří jsou často chudáci, ale ve většině pragmatičtí nájezdníci? Vybízet v OSN k přijetí rezoluce, jejíž součástí je gender ideologie a tlak na státy světa, aby umožnily homosexuální manželství a „omezení reprodukce“? Co má znamenat ten apel na trvalou udržitelnost a ten ekologický dávno zprofanovaný slovník globálních oteplovačů, a celé to paradigma, které použil ve své ekologické encyklice? Atd. Leckdo myslící se ptá, jestli spadl z Marsu nebo jestli je to jen výsledek stařecké demence a umanutosti, svázané s nějakými motivy, které se mu vryly do hlavy někdy v mládí. Co to používá za řeč, proč volá po světovládě jako osvícenský hujer?

Vysvětlení může být několik, ale pojďme nejdřív vyloučit ty, které se nejvíce nabízejí. František není hloupý. Vůbec si neváží řeči, to jistě, protože pro něj je řeč především nástrojem manipulace. Došel k tomu snadno. Jednak to vidí kolem sebe – manipulace vládne světem, a jednak ví, v jak neudržitelné pozici jsou konzervativní katolíci, kteří by chtěli, aby „platil“ tomistický konstrukt svazující pravdu výroku s pravdou světa. Neplatí. Decentně to naznačoval Benedikt XVI. – a nikdo nechtěl sáhnout na ten bolavý konflikt, kde si všichni na jednu stranu hrají na „tomistickou skutečnost“, ale na druhou stranu „skutečně“ jednájí zcela jinak, jako by podstatné bylo jen to, co se děje. Je to složitější a František na rozdíl od Benedikta kašle na nějaké hledání nového modelu – prostě mluví tak, jak ho napadne, jeho věty nemají smysl, používá moderní novořeč, u níž se předpokládá, že plyne a nikdo se nebude zastavovat nad tím, co už jednou voda vzala. František, použijeme-li citaci z jeho proslovu nebo textu, s úsměvem podobným Klausovu odvětlí, že překrucujeme smysl, který je přeci z celkového kontextu jasný.

To je jeho poselství – nevnímejte řeč, vnímejte kontext. Ale jaký je to kontext? Tomu právě nikdo příliš nerozumí. František jedná jako sjednotitel křesťanstva, spíše než jako hlava katolické Církve. Jedná spíše jako tvůrce a organizátor všeobecného náboženského konsensu, jakési všenáboženské stálé rady, jen není jasné, jestli do ní zahrnuje i satanisty, animisty, sekty různého druhu – nebo kde vlastně pro něj je hranice, kde by měl říci „Ne“! – Ale umí to vůbec? Neuslyšíme opět ono „Kdo jsem já, abych říkal „ne““?

Jaké je jeho poselství, jeho kontext, když se snažíme rozumět jeho vztahu k moci a mocnostem? Apeluje na nové rozdělení zdrojů, brojí proti chudobě jako důsledku nesprávného uspořádání světa – ale vypadá to, že je sám ochoten podílet se na nějakém „lepší“ uspořádání světa a neliší se tedy od těch, kteří jsou ochotni zavádět skvělé systémy k blahu lidstva..., především proti vůli lidí samých, kteří přeci svému dobru vůbec nerozumí ...

František stále vyzývá, abychom se k za něj modlili, ale podle toho, co sleduji, je skoupý na to, aby „lidu požehnal“ (dělá to zpravidla jen tak, kde nesporně musí, např. při závěru liturgie). Je to dokonale jednostranné. František jedná, aniž by komukoli bylo jasné, proč a jaké má cíle, ale žádá, aby se všichni modlili a hlavně byli „pozitivní, otevření pro druhé, nepokryteční ...“ aby zůstali nedůležití. Proč by jim měl žehnat, když podstatný výsledek důležitého dění „závisí na něm“? Je si vědom toho, že jeho role je v tuto chvíli podstatná a dává to najevo – ano, nesporně ví o tom, že je aktuálním spolutvůrcem dějin, jen doufám že není tak hloupý, aby si myslel, že s trochou té modlitební podpory má „věc pod kontrolou“. Ale o co tedy hraje ?

Je přesvědčen, že je ve stejné situaci jako kdysi křesťanští vůdcové v době, kdy nabídli křesťanství mocensky ohroženému císaři Konstantinovi a rozhodli se tedy pro zásadní zlom, kdy Církev vyšla z katakomb do paláců moci? V nějakém ohledu se zdá, že jak slovníkem, tak tématy mnohdy nadbíhá „mocným“, těm, kdo podle všeho mají nejlepší šanci „tahat za

nitky světa“. Jestli se nějakým způsobem blíží „světovláda“, František jako by se snažil „být u toho“, ukázat mocným, že křesťanství se svým důrazem na lásku k bližnímu je výhodnějším spojencem než islám. Islám sice nabízí neskutečné nástroje kontroly „lidu“ skrze mešitu (bez toho, co řekne imám, se nikdo ani neuprdne) ale vede k mizivé efektivitě jednání. Křesťanství ve Františkově podání může faktické moci posloužit lépe, pokud bude zachováno převážně v jeho elementární podobě – a tedy zachová si svůj charakter a potenciál služby a pokory.

Ale pokud je tento odhad správný, pak odkud pramení takováto jeho ambice? Může mít tři zdroje: jednak jeho vlastní příklon k novoosvícenskému myšlení, František nesporně byl nějakým způsobem ovlivněn teologií osvobození, za druhé může jít svým způsobem o důsledek myšlení typického pro jezuity – vojáky, pro které dělat dobro proti vůli jiným nemá nijak negativní konotaci a pro které vždy tak trochu „účel světí prostředky“. Ale je tu ještě jedna možnost, na kterou se často zapomíná. František možná jedná jako ten, kdo má prorockého ducha a ví, že mnoho času nezbyvá. Nemůžeme vyloučit, že koná, protože nevidí jiné cesty, že jedná s energií mladíka, protože běží závod o život Církve a světa.

Je nesnadné posuzovat jednání druhého, zvláště když s ním zásadně nesouhlasíme, když nemáme alespoň srovnatelné vstupy – když neznáme kontexty, ve kterých se rozhoduje.

Třeba je opravdu veden Duchem a dělá to, co vůbec pro futurum umožní křesťanství a katolické církvi další, třeba úplně odlišné kroky... Jedna věc je aktuální analýza, druhá věc je kontext – ale ne ten, na který se odkazuje František, onen manipulativní a přelévající se neuchopitelný kontext jeho promluv. I v kritickém modu si můžeme (a měli bychom) udržet takový odstup, abychom i aktuální průšvih viděli jako součást dlouhé cesty křesťanství dějinami – cesty k jejich konci, který ale nemáme přivolávat,

nemáme se snažit ho uspíšit. Třeba nám v tuto chvíli opravdu nezbyvá nic jiného než františkovský krok stranou.

V mnoha věcech Františkovi nerozumím, v mnoha věcech lze popsat kontexty jeho kroků, v některých případech už je to jak a proč jedná docela evidentní. Jistě, kdo jsem já, abych mohl soudit – jen nevím, jestli mám sílu na tu modlitbu, o kterou mě prosí.